

Dariusz Świecki
dr hab., prof. UŁ
Uniwersytet Łódzki
e-mail: d.swiecki@vp.pl
ORCID: 0000-0001-8486-8293

Poręczenie majątkowe w ramach warunkowego tymczasowego aresztowania po nowelizacji z 7 lipca 2022 r.

Streszczenie

Artykuł omawia zmiany wprowadzone do Kodeksu postępowania karnego ustawą z dnia 7 lipca 2022 r. w zakresie dotyczącym poręczenia majątkowego stosowanego w ramach warunkowego tymczasowego aresztowania. Dotyczą one kilku płaszczyzn. Pierwsza, to forma składania oświadczenia w przedmiocie pochodzenia przedmiotu poręczenia majątkowego. Druga, to zaskarżalność decyzji prokuratora o odmowie przyjęcia poręczenia majątkowego. Trzecia, to możliwość wniesienia zażalenia na postanowienie sądu odwoławczego wydane na skutek zażalenia w zakresie zastrzeżenia o poręczeniu majątkowym. W podsumowaniu przedstawione zostały uwagi krytyczne dotyczące wprowadzonych zmian.

Słowa kluczowe: nowelizacja z 7 lipca 2022 r., warunkowe tymczasowe aresztowanie, poręczenie majątkowe, oświadczenie dotyczące przedmiotu poręczenia majątkowego, zażalenie na orzeczenie sądu odwoławczego w przedmiocie poręczenia majątkowego

Wprowadzenie

W ostatnim czasie instytucja poręczenia majątkowego, która od dawna nie była przedmiotem zainteresowania ustawodawcy, znalazła się w orbicie zmian legislacyjnych zmierzających do ograniczenia stosowania tego rodzaju środka zapobiegawczego w ramach warunkowego tymczasowego aresztowania.

Zauważyć należy, że sama instytucja aresztu warunkowego unormowana w art. 257 § 2 k.p.k.¹ jest z założenia oparta na pewnej sprzeczności. Otóż z jednej strony sąd stosuje najsurowszy środek zapobiegawczy, czyli uznaje, że nieizolacyjny nie jest wystarczający dla zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania, czego wymaga art. 257 § 1 k.p.k., a jednocześnie wbrew temu ustaleniu stwierdza, iż jednak inny, wolnościowy, środek zapobiegawczy jest wystarczający, bo stosuje poręczenie majątkowe, choć warunkowo. Jak słusznie wskazuje się w doktrynie, poręczenie majątkowe nie jest środkiem zastępczym w stosunku do tymczasowego aresztowania, pomimo treści art. 257 § 2 k.p.k.² Stosowanie warunkowego tymczasowego aresztowania realizuje zatem pośrednio zasadę minimalizacji izolacyjnych środków zapobiegawczych³.

Ratio legis zmian wprowadzonych do instytucji poręczenia majątkowego powiązana była z jej stosowaniem w ramach warunkowego tymczasowego aresztowania i miała na celu z jednej strony wydłużenie czasu trwania tymczasowego aresztowania, a z drugiej strony zwiększenie wymagań w zakresie przyjęcia poręczenia majątkowego.

Pierwszą zmianą było dodanie § 3 do art. 257 k.p.k. ustawą z dnia 19 lipca 2019 r.⁴, w którym unormowano uprawnienie prokuratora do blokowania skutku postanowienia sądu o warunkowym tymczasowym aresztowaniu w wypadku przyjęcia poręczenia majątkowego przez przyznanie prawa do zgłoszenia sprzeciwu, który powoduje, że ustanie tymczasowego aresztowania następuje dopiero z chwilą uprawomocnienia się postanowienia. W doktrynie to rozwiązanie spotkało się

1 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst jedn. Dz. U. z 2025 r. poz. 46), dalej: k.p.k.

2 K. Dudka, w: K. Dudka, H. Paluszkiwicz, *Postępowanie karne*, Warszawa 2021, s. 393.

3 Zob. szerzej P. Misztal, w: T. Grzegorzczak, D. Świecki (red.), *System Prawa Karnego Procesowego*, t. IX, *Środki przymusu*, Warszawa 2021, s. 670 i n. i podana tam literatura. R.A. Stefański, *Tymczasowe aresztowanie i związane z nim środki przymusu w nowym kodeksie postępowania karnego*, w: *Nowa kodyfikacja karna. Krótkie komentarze*, z. 6, Warszawa 1997; R.A. Stefański, *Zaskarżalność postanowień w przedmiocie środka zapobiegawczego*, w: A. Gaberle, S. Waltoś (red.), *Środki zaskarżenia w procesie karnym. Księga pamiątkowa ku czci prof. Zbigniewa Dody*, Kraków 2000.

4 Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1694).

z jednoznaczną krytyką. Słusznie podniesiono, że narusza ono konstytucyjną zasadę proporcjonalności i dyrektywę minimalizacji środków zapobiegawczych oraz zasadę samodzielności jurysdykcyjnej sądu, wprowadza nierówność stron, przyznając prokuratorowi uprawnienie niepodlegające żadnej kontroli i niewymagające spełnienia żadnych przesłanek⁵.

Drugą zmianę wprowadziła ustawa z dnia 20 kwietnia 2021 r.⁶ przez dodanie § 1a do art. 266 k.p.k. Przepis ten przyznał organowi przyjmującemu poręczenie majątkowe uprawnienie do badania źródła pochodzenia przedmiotu poręczenia oraz wskazał mechanizm jego przeprowadzenia w związku z warunkiem, że przedmiot poręczenia nie może pochodzić z przysporzenia na ten cel. Już na pierwszy rzut oka widoczne jest to, że użycie słowa „przysporzenie” budzi wątpliwości interpretacyjne i może prowadzić do rozbieżności w jego interpretacji⁷. Warto zauważyć, że jednocześnie w Kodeksie wykroczeń rozszerzono odpowiedzialność za wykroczenie z art. 57 § 1 pkt 1 k.w. przez dodanie, że wykroczeniem jest także organizowanie lub przeprowadzanie publicznej zbiórki ofiar na poręczenie majątkowe, co w wypadku skazania powoduje obligatoryjny przepadek zebranej kwoty pieniężnej (art. 57 § 3 pkt 1 k.w.).

Trzecia zmiana – ostatnia, która będzie przedmiotem dalszych rozważań, wprowadzona została ustawą z dnia 7 lipca 2022 r.⁸, która weszła w życie z dniem 1 października 2023 r. Polega ona na wskazaniu organu, który w postępowaniu przygotowawczym przyjmuje poręczenie majątkowe, na wprowadzeniu formy składania oświadczenia w przedmiocie pochodzenia przedmiotu poręczenia majątkowego (dodanie zdania trzeciego i czwartego do art. 266 § 1a k.p.k.), zadekretowaniu zaskarżalności decyzji prokuratora o odmowie przyjęcia poręczenia majątkowego (nowy art. 266 § 3 k.p.k.) oraz wprowadzeniu zaskarżalności postanowienia sądu odwoławczego wydanego na skutek zażalenia w zakresie zastrzeżenia o poręczeniu majątkowym (zmiana art. 426 § 2 k.p.k.).

5 A. Sakowicz, S. Zabłocki, *Standard konstytucyjny i konwencyjny a warunkowe tymczasowe aresztowanie* (art. 257 § 2 i 3 k.p.k.), „Przegląd Sądowy” 2021, nr 10, s. 36 i n.

6 Ustawa z dnia 20 kwietnia 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1023).

7 J. Kosonoga, w: J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2023, s. 692–693. Autor przychylił się do poglądu, że „przysporzenie” w rozumieniu art. 266 § 1a k.p.k. dotyczy tylko środków pochodzących z czynu zabronionego, obejmującego także wykroczenie z art. 57 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz. 2119 ze zm.), dalej: k.w.

8 Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2600 ze zm.).

Badanie źródła pochodzenia przedmiotu poręczenia majątkowego

Omawiana nowelizacja przesądza o tym, że w postępowaniu przygotowawczym organem uprawnionym do przyjęcia poręczenia majątkowego jest prokurator. To uprawnienie, co oczywiste, przysługuje prokuratorowi, gdy stosuje poręczenie majątkowe, ale także – co istotne – również wówczas, gdy w postępowaniu przygotowawczym sąd, rozpoznając wniosek prokuratora o zastosowanie lub przedłużenie tymczasowego aresztowania, stosuje poręczenie majątkowe w ramach warunkowego tymczasowego aresztowania.

Przed wspomnianą nowelizacją w art. 266 § 1a k.p.k. nie było rozstrzygnięte, jaki organ jest właściwy do przyjęcia poręczenia majątkowego zastosowanego przez sąd w postępowaniu przygotowawczym we wskazanym powyżej układzie procesowym. Przepis ten bowiem stanowił, że: „Sąd albo prokurator może uzależnić przyjęcie przedmiotu poręczenia majątkowego od wykazania przez osobę składającą poręczenie źródła pochodzenia tego przedmiotu”. Zatem możliwa była do przyjęcia taka interpretacja, że skoro w postępowaniu przygotowawczym sąd stosuje poręczenie majątkowe w ramach aresztu warunkowego, to także ten organ przeprowadza czynności związane z jego przyjęciem (art. 143 § 1 pkt 9 k.p.k.). Tym samym także sąd był uprawniony do badania źródła pochodzenia przedmiotu poręczenia, przed jego przyjęciem, przez zobowiązanie składającego poręczenie do wskazania źródła jego pochodzenia. W konsekwencji, co było logicznym następstwem tych czynności, tylko sąd mógł odmówić przyjęcia poręczenia majątkowego, gdy nie wykazano, że jego przedmiot nie pochodzi z przysporzenia na ten cel. Choć brzmienie tego przepisu wprost nie wymagało wydania decyzji odmownej, to była ona konieczna, albowiem blokowała ustanie tymczasowego aresztowania. Powinna być zatem poddana kontroli odwoławczej. Podstawę zaskarżenia należało wyprowadzić wówczas z treści art. 252 § 1 k.p.k., albowiem odmowa przyjęcia poręczenia majątkowego była rozstrzygnięciem w przedmiocie środka zapobiegawczego. Formą decyzji odmownej było zatem postanowienie, na które przysługiwało zażalenie. W ówczesnym stanie prawnym uprawnionym do jego wniesienia był podejrzany – jako strona (art. 299 § 1 k.p.k.), ale także należało przyjąć, że składający poręczenie, gdyż to postanowienie bezpośrednio go dotyczyło (art. 459 § 3 k.p.k.).

W poprzednim stanie prawnym nie było też wskazane, w jaki sposób składający poręczenie powinien wykazać źródło pochodzenia przedmiotu poręczenia majątkowego.

Omawiana nowelizacja przez dodanie do art. 266 § 1a zdania trzeciego przesądziła, że w wypadku zastosowania przez sąd w postępowaniu przygotowawczym warunkowego tymczasowego aresztowania przyjęcia przedmiotu poręczenia majątkowego dokonuje prokurator. Wskazano także w zdaniu czwartym, że oświadczenie

w przedmiocie źródła pochodzenia przedmiotu poręczenia majątkowego osoba składająca poręczenie składa pod rygorem odpowiedzialności karnej, o czym należy ją uprzedzić. Logiczne powiązanie tej normy z uprawnieniem prokuratora do zobowiązania osoby składającej poręczenie majątkowe do wykazania źródła pochodzenia przedmiotu poręczenia prowadzi do wniosku, że oświadczenie jest tylko jednym ze sposobów „wykazania” tego źródła, a ponadto to do organu procesowego należy decyzja, czy taka forma wykazania uznana zostanie za wystarczającą, czy też zamiast niej wystosowane będzie inne zobowiązanie, np. do przedstawienia dokumentów potwierdzających źródło pochodzenia przedmiotu poręczenia.

Formą złożenia oświadczenia może być forma pisemna albo ustna do protokołu przyjęcia poręczenia majątkowego (art. 116 k.p.k.). Warunkiem prawidłowości jego odebrania jest uprzednie pouczenie składającego oświadczenie o odpowiedzialności karnej za fałszywe jego złożenie (art. 233 § 1 w zw. z § 6 k.k.).

Zaskarżalność postanowienia o odmowie przyjęcia poręczenia majątkowego

Zakres zastosowania nowego art. 266 § 3 k.p.k. co do zaskarżalności postanowienia o odmowie przyjęcia poręczenia majątkowego został ograniczony do postępowania przygotowawczego. Przepis ten *verba legis* stanowi, że „na postanowienie prokuratora o odmowie przyjęcia przedmiotu zastosowanego przez sąd poręczenia majątkowego (...)” przysługuje zażalenie.

Przepis ten nie reguluje jednak następujących sytuacji.

Pierwsza, gdy w postępowaniu przygotowawczym prokurator zastosował nieizolacyjny środek zapobiegawczy w postaci poręczenia majątkowego, a następnie odmówił jego przyjęcia.

Druga, gdy w postępowaniu sądowym sąd pierwszej instancji zastosował poręczenie majątkowe, a następnie odmówił jego przyjęcia.

W pierwszym przypadku zaskarżalność postanowienia prokuratora o odmowie przyjęcia poręczenia majątkowego zastosowanego przez ten organ należy wyprowadzić z art. 252 § 1 k.p.k. Zgodnie z tym przepisem na rozstrzygnięcie w przedmiocie środka zapobiegawczego przysługuje zażalenie na zasadach ogólnych, chyba że ustawa stanowi inaczej. W tym przypadku jednak nie została wyłączona zaskarżalność. W art. 266 § 3 k.p.k. uregulowano jedynie częściowo kwestię zaskarżalności, bo w określonym tylko układzie procesowym, głównie w celu wskazania organu właściwego do rozpoznania zażalenia, który został inaczej ukształtowany, niż wynika to z przepisów ogólnych o nadzorze instancyjnym sądu nad decyzjami prokuratora w przedmiocie środka zapobiegawczego (art. 252 § 2 k.p.k.). Przepis

ten zatem będzie miał zastosowanie w wypadku zażalenia na postanowienie prokuratora o odmowie przyjęcia poręczenia majątkowego zastosowanego przez ten organ. Właściwym do jego rozpoznania będzie sąd rejonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie.

W drugim przypadku, gdy sąd pierwszej instancji w postępowaniu sądowym zastosował poręczenie majątkowe, także w ramach warunkowego tymczasowego aresztowania, a następnie odmówił jego przyjęcia. Podobnie jak w pierwszym przypadku należy uznać, że odrębna regulacja zawarta w art. 266 § 3 k.p.k. nie wyłącza zasad ogólnych zaskarżalności postanowienia w przedmiocie środka zapobiegawczego (art. 252 § 1 k.p.k.). W konsekwencji w takim układzie procesowym ma zastosowanie ten przepis. Sędem odwoławczym będzie sąd wyższego rzędu.

W obu przypadkach podmiotami uprawnionymi do wniesienia zażalenia będą strony (art. 425 § 1 k.p.k.) oraz podmiot składający poręczenie majątkowe, gdyż, jak wskazano powyżej, postanowienie go bezpośrednio dotyczy (art. 459 § 3 k.p.k.).

Jeżeli natomiast sąd odwoławczy zastosował poręczenie majątkowe w postępowaniu sądowym, gdy rozpoznawał zażalenie na postanowienie sądu o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania albo zastosował poręczenie majątkowe w toku postępowania odwoławczego, to przyjęcie poręczenia majątkowego powinno należeć do tego sądu. Jednakże wówczas, w wypadku odmowy przyjęcia poręczenia przez sąd odwoławczy, na postanowienie tego sądu nie przysługuje zażalenie, gdyż katalog zaskarżalnych postanowień tego sądu został wskazany w art. 426 § 2 k.p.k., a nie jest to postanowienie o zastosowaniu środka zapobiegawczego. Dlatego też w wypadku, gdy sąd odwoławczy zastosował poręczenie majątkowe w postępowaniu zażaleniowym, to kwestię przyjęcia poręczenia majątkowego powinien przekazać sądowi, który wydał zaskarżone postanowienie (np. wskazując w postanowieniu, że wpłata kwoty poręczenia majątkowego powinna nastąpić na konto tego sądu), gdyż wówczas ten sąd może odmówić przyjęcia poręczenia, a na to postanowienie na zasadach ogólnych przysługuje zażalenie (art. 252 § 1 k.p.k.).

Natomiast zażalenie nie będzie przysługiwało, gdy sąd odwoławczy w toku postępowania apelacyjnego zastosował poręczenie majątkowe. Wówczas jest on wyłącznie właściwy do jego przyjęcia. Zatem w przypadku decyzji odmownej nie będzie ona podlegała zaskarżeniu (arg. z art. 426 § 2 k.p.k.).

Legitymacja do zaskarżenia

W art. 266 § 3 k.p.k. wskazano podmioty uprawnione do wniesienia zażalenia. Są to: podejrzany oraz osoba składająca poręczenie. Zauważyć należy, że i bez tej regulacji na ogólnych zasadach zażalenie przysługiwałoby podejrzanemu – jako stronie

(art. 425 § 1 k.p.k. w zw. z art. 465 § 1 k.p.k.) i osobie składającej poręczenie (art. 459 § 3 k.p.k. w zw. z art. 465 § 1 k.p.k.). Wskazanie na uprawnienie do zaskarżenia odnośnie do postanowienia prokuratora i użycie określenia „podejrzany” może sugerować, że to uprawnienie przysługuje tylko na etapie postępowania przygotowawczego. Ponownie zatem powstaje pytanie, czy przysługuje ono także wtedy, gdy w postępowaniu sądowym sąd odmówił przyjęcia poręczenia majątkowego. Odpowiedź jest pozytywna i wynika z wykładni językowej i systemowej. Jak już wskazano powyżej, ma tu zastosowanie art. 252 § 1 k.p.k. Skoro zatem postanowienie sądu podlega zgodnie z tym przepisem zaskarżeniu, to legitymacja do jego wniesienia wynika z art. 425 § 1 k.p.k. w zw. z art. 459 § 2 *in fine* k.p.k. co do oskarżonego, a co do osoby składającej poręczenie majątkowe z art. 459 § 3 k.p.k. Ta „bezpośredniość”, o której mowa w tym ostatnim przepisie, odnosi się do sytuacji prawnej tej osoby, bo konsekwencją odmowy przyjęcia poręczenia może być odpowiedzialność za wykroczenie i orzeczenie przepadku przedmiotu poręczenia w wypadku skazania (art. 57 § 1 pkt 1 i § 3 pkt 1 k.w.).

W art. 266 § 3 k.p.k. wskazano tylko jedną stronę postępowania przygotowawczego uprawnioną do wniesienia zażalenia, tj. podejrzanego. Pominięto zaś pokrzywdzonego, choć ma też status strony (art. 299 § 1 k.p.k.). Jest to rozwiązanie słuszne, bo pokrzywdzony nie ma *gravamen* w zaskarżeniu postanowienia o odmowie przyjęcia poręczenia majątkowego (art. 425 § 3 k.p.k.). W konsekwencji niezależnie od układu procesowego, w jakim wydano to postanowienie, pokrzywdzony w postępowaniu przygotowawczym, a oskarżyciel posiłkowy w postępowaniu sądowym nie mają legitymacji procesowej do zaskarżenia.

**Organ właściwy do rozpoznania zażalenia
na odmowę przyjęcia poręczenia majątkowego
w postępowaniu przygotowawczym zastosowanego
przez sąd w ramach warunkowego tymczasowego aresztowania**

W układzie procesowym unormowanym w art. 266 § 3 k.p.k. uregulowano odrębnie właściwość sądu do rozpoznania zażalenia. Zgodnie z ogólną zasadą zażalenie na postanowienie prokuratora w przedmiocie środka zapobiegawczego rozpoznaje sąd rejonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie (art. 252 § 2 k.p.k.). Natomiast w art. 266 § 3 k.p.k. zadekretowano, że zażalenie rozpoznaje sąd wyższego rzędu nad sądem, który zastosował poręczenie majątkowe. Jeżeli poręczenie majątkowe zastosował sąd apelacyjny, zażalenie rozpoznaje ten sąd w składzie trzech sędziów.

Wprowadzono tu zatem przeskok o jeden szczebel w strukturze sądów, choć przedmiotem zaskarżenia nie jest decyzja sądu o zastosowaniu poręczenia

majątkowego w ramach warunkowego tymczasowego aresztowania, tylko decyzja prokuratora o odmowie wykonania postanowienia sądu z uwagi na nieprzyjęcie poręczenia majątkowego. Stąd zapewne pomyśl, aby ten sam sąd nie rozpoznawał zażalenia na odmowę przyjęcia poręczenia, tylko sąd wyższego rzędu. W wypadku sądu apelacyjnego wprowadzono zaskarżalność poziomą, gdy poręczenie majątkowe w postępowaniu przygotowawczym zastosował sąd apelacyjny (art. 266 § 3 zd. 3 k.p.k.). Może to nastąpić przykładowo w następujących układach procesowych.

Pierwszy, gdy sąd apelacyjny rozpoznaje wniosek prokuratora o przedłużenie tymczasowego aresztowania w postępowaniu przygotowawczym powyżej 12 miesięcy (art. 263 § 4 k.p.k.) i przedłuża, ale warunkowo stosując poręczenie majątkowe, a prokurator odmawia jego przyjęcia.

Drugi, gdy sąd apelacyjny rozpoznaje zażalenie na postanowienie sądu okręgowego o przedłużeniu tymczasowego aresztowania albo o odmowie przedłużenia w postępowaniu przygotowawczym i zmienia tę decyzję na warunkowe tymczasowe aresztowanie, o którym mowa w art. 257 § 2 k.p.k., a prokurator odmawia przyjęcia poręczenia majątkowego.

**Zastosowanie poręczenia majątkowego
w ramach warunkowego tymczasowego aresztowania,
o którym mowa w art. 257 § 2 k.p.k.
po rozpoznaniu środka odwoławczego**

W wyniku omawianej nowelizacji uzupełniono treść art. 426 § 2 k.p.k. w ten sposób, że w zdaniu pierwszym dodano zwrot „w tym w zakresie zastrzeżenia, o którym mowa w art. 257 § 2”. Przepis ten obecnie stanowi, że od wydanego na skutek zażalenia postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania, w tym w zakresie zastrzeżenia, o którym mowa w art. 257 § 2 k.p.k., przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu sądu odwoławczego. Jeżeli zaskarżone postanowienie wydał sąd w składzie jednego sędziego, zażalenie rozpoznaje sąd odwoławczy w składzie trzech sędziów.

Wykładnia literalna znowelizowanego art. 426 § 2 k.p.k. wskazuje, że przepis ten reguluje następujący układ procesowy. Sąd odwoławczy rozpoznaje zażalenie prokuratora na postanowienie o odmowie zastosowania lub przedłużenia tymczasowego aresztowania i je uwzględnia w ten sposób, że stosuje albo przedłuża tymczasowe aresztowanie, ale wprowadza też zastrzeżenie, iż tymczasowe aresztowanie ustanie, gdy w określonym terminie złożony zostanie przedmiot poręczenia majątkowego. W takim układzie procesowym prokurator może zaskarżyć to postanowienie w części dotyczącej zastrzeżenia o poręczeniu majątkowym, wnosząc o jego uchylenie, co w wypadku jego uwzględnienia spowoduje, że warunkowy areszt tymczasowy

będzie bezwarunkowy. Przed nowelizacją to rozstrzygnięcie sądu odwoławczego było niezaskarżalne, gdyż wydane zostało na skutek rozpoznania środka odwoławczego (art. 426 § 1 k.p.k.). Zaskarżalne było tylko postanowienie sądu odwoławczego opisane w art. 426 § 2 zd. 1 *in princ.* k.p.k. Nowelizacja wprowadziła drugi wyjątek, gdyż zaskarżalne jest także rozstrzygnięcie sądu odwoławczego wydane po rozpoznaniu zażalenia co do zastosowania poręczenia majątkowego, ale tylko przy warunkowym tymczasowym aresztowaniu, o którym mowa w art. 257 § 2 k.p.k.

Jeżeli zatem sąd odwoławczy zastosuje poręczenie majątkowe, ale w innym układzie procesowym, tj. zmienia zaskarżone postanowienie przez uchylenie tymczasowego aresztowania i w jego miejsce stosuje poręczenie majątkowe, to taka decyzja jest niezaskarżalna (art. 426 § 1 k.p.k.).

Wykładnia literalna znowelizowanego art. 426 § 2 k.p.k. prowadzi do kolejnego wniosku, że w innym niż wynikający z treści tego przepisu układzie procesowym postanowienie sądu odwoławczego w zakresie zastrzeżenia, o którym mowa w art. 257 § 2 k.p.k., jest niezaskarżalne. Treść zdania pierwszego art. 426 § 2 *in princ.* k.p.k. przez powiązanie zaskarżalności zastrzeżenia z postanowieniem o zastosowaniu tymczasowego aresztowania wydanego na skutek zażalenia prowadzi do stwierdzenia, że nadal niezaskarżalne jest zastrzeżenie sądu odwoławczego o zastosowaniu poręczenia majątkowego, gdy sąd ten rozpoznaje zażalenie oskarżonego lub obrońcy na zastosowanie tymczasowego aresztowania lub przedłużenie i je częściowo uwzględnia, gdyż pomimo utrzymania w mocy decyzji o tymczasowym aresztowaniu wprowadza zastrzeżenie o jego ustaniu w wypadku przyjęcia poręczenia majątkowego. Takiego układu procesowego wprowadzona nowelizacja art. 426 § 2 k.p.k. nie obejmuje. Zatem wykładnia literalna prowadzi do wniosku, że w przedstawionym układzie procesowym postanowienie sądu odwoławczego jest niezaskarżalne.

Na tle nowelizacji art. 426 § 2 k.p.k. powstaje kwestia podmiotów uprawnionych do wniesienia zażalenia na postanowienie sądu odwoławczego w zakresie zastrzeżenia, o którym mowa w art. 257 § 3 k.p.k. Zauważyć należy, że co do zaskarżalności zastrzeżenia ustawodawca w art. 426 § 2 zd. 1 *in princ.* k.p.k. nie wprowadził ograniczenia kręgu podmiotów uprawnionych do wniesienia zażalenia. Jednak zwrot „w tym w zakresie zastrzeżenia, o którym mowa w art. 257 § 2” prowadzi do stwierdzenia, że zażalenie przysługuje prokuratorowi. Nie przysługuje natomiast oskarżonemu z uwagi na brak *gravamen*. Nie może on zaskarżyć rozstrzygnięcia o zastosowaniu poręczenia majątkowego w ramach warunkowego tymczasowego aresztowania, bo byłby to środek odwoławczy wniesiony na jego niekorzyść, gdyż uchylenie zastrzeżenia oznaczałoby stosowanie tymczasowego aresztowania bezwarunkowo.

Oskarżony nie może także zaskarżyć tego rozstrzygnięcia tylko co do przedmiotu poręczenia w zakresie ustalonego rodzaju i wysokości, np. odnośnie do kwoty poręczenia, bo zażalenie przysługuje wyłącznie co do rozstrzygnięcia

o zastosowaniu poręczenia majątkowego, a nie co do jego charakteru lub wysokości. Użyty w art. 426 § 2 k.p.k. zwrot „w zakresie” należy odnieść do rozstrzygnięcia o zastosowaniu poręczenia majątkowego. W konsekwencji także prokurator nie może zaskarżyć takiego orzeczenia tylko co do rodzaju albo wysokości poręczenia, zarówno na niekorzyść, jak i na korzyść oskarżonego.

Wprowadzenie zaskarżalności zastrzeżenia w układzie procesowym opisanym w znowelizowanym art. 426 § 2 k.p.k. powoduje przyznanie prokuratorowi prawa do zgłoszenia sprzeciwu najpóźniej po ogłoszeniu postanowienia przez sąd odwoławczy. Uprawnienie to wynika z treści art. 257 § 3 k.p.k. i związane jest ze wstrzymaniem wykonalności wydanego orzeczenia do czasu jego uprawomocnienia się. Stanowi zatem odstępstwo od zasady zawartej w art. 462 § 1 k.p.k. Dotyczy więc postanowień zaskarżalnych, a takim po nowelizacji jest postanowienie sądu odwoławczego w zakresie zastrzeżenia, o którym mowa w art. 257 § 2 k.p.k. Jest ono bowiem w tym zakresie nieprawomocne, a zatem jego wykonalność może zostać wstrzymana sprzeciwem prokuratora do czasu rozpoznania zażalenia tego podmiotu przez inny skład sądu odwoławczego. Zatem pomimo przyjęcia poręczenia majątkowego ustanie tymczasowego aresztowania nastąpi dopiero z chwilą uprawomocnienia się postanowienia.

Podsumowanie

Przedstawione powyżej rozważania prowadzą do wniosku, że omawiana nowelizacja w zakresie poręczenia majątkowego stosowanego w ramach warunkowego tymczasowego aresztowania wymaga krytycznej oceny. Przede wszystkim przyznanie prokuratorowi uprawnienia do przyjęcia poręczenia majątkowego w wypadku zastosowania warunkowego tymczasowego aresztowania przez sąd w postępowaniu przygotowawczym może prowadzić do blokowania ustania tymczasowego aresztowania przez odmowę przyjęcia poręczenia. W wypadku bowiem niezasadności takiej decyzji, choć jest ona zaskarżalna, to wydłuża się czas trwania tymczasowego aresztowania. Może też doprowadzić do bezprzedmiotowości przyjęcia poręczenia majątkowego zastosowanego w związku z przedłużeniem tymczasowego aresztowania, gdy w chwili rozpoznawania zażalenia na odmowę przyjęcia upłynie termin stosowania aresztu tymczasowego, a kolejny wniosek prokuratora o przedłużenie zostanie uwzględniony. W takim układzie procesowym odmowa prokuratora przyjęcia poręczenia majątkowego wpłynie negatywnie na sytuację procesową podejrzanego, który wbrew decyzji sądu będzie w tym okresie pozbawiony wolności. Wprowadzenie bowiem warunku, aby przedmiot poręczenia nie pochodził z „przysporzenia” na ten cel, z uwagi na ocenny charakter tego terminu, prowadzi do uznaniowości, co nie powinno mieć miejsca w kwestii dotyczącej pozbawienia

wolności. Dlatego też *de lege ferenda* należy postulować, aby w postępowaniu przygotowawczym przyjęcie poręczenia majątkowego zastosowanego przez sąd należało do sądu, który zastosował ten środek zapobiegawczy.

Ponadto nowy art. 266 § 3 k.p.k. ogranicza zaskarżalność decyzji odmownej tylko do postanowienia prokuratora, pozostawiając poza zakresem unormowania kwestię odmowy przyjęcia poręczenia majątkowego przez sąd w postępowaniu sądowym. W tym zakresie zastosowanie znajdzie art. 252 § 1 k.p.k. przewidujący zaskarżalność postanowienia „w przedmiocie środka zapobiegawczego”, a takim jest postanowienie o odmowie przyjęcia przez sąd poręczenia majątkowego.

Krytycznej oceny wymaga też zmiana art. 426 § 2 k.p.k. przez przyznanie prokuratorowi prawa do zaskarżenia postanowienia sądu odwoławczego w zakresie zastrzeżenia, o którym mowa w art. 257 § 2 k.p.k. Stanowi to niczym nieuzasadnione odstępstwo od zasady, że postanowienia sądu odwoławczego wydane na skutek zażalenia są niezaskarżalne. Jedyny wyjątek dotyczący zaskarżalności postanowienia o zastosowaniu przez sąd odwoławczy po raz pierwszy tymczasowego aresztowania po rozpoznaniu zażalenia stanowi realizację standardu zapewnienia oskarżonemu prawa do kontroli pozbawienia wolności. Wprowadzenie tego uregulowania wynikało z wykonania przez ustawodawcę zalecenia zawartego w postanowieniu sygnalizacyjnym Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 listopada 2009 r.⁹ Nie ma natomiast żadnego aksjologicznego uzasadnienia do wprowadzenia zaskarżenia w zakresie zastrzeżenia. Takie rozwiązanie stanowi przywilej przyznany prokuratorowi i daje temu organowi dodatkowe uprawnienie, które narusza jednolity dotychczas system kontroli odwoławczej, w którym decyzje organu kontrolującego nie podlegają dalszej kontroli. *De lege ferenda* należy zrezygnować z tego rozwiązania i przywrócić stan poprzedni.

Bibliografia

- Dudka K., Paluszkievicz H., *Postępowanie karne*, Warszawa 2021.
- Kosonoga J., w: J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2023.
- Misztal P., w: T. Grzegorzczak, D. Świecki (red.), *System Prawa Karnego Procesowego*, t. IX, *Środki przymusu*, Warszawa 2021.
- Sakowicz A., Zabłocki S., *Standard konstytucyjny i konwencyjny a warunkowe tymczasowe aresztowanie (art. 257 § 2 i 3 k.p.k.)*, „Przegląd Sądowy” 2021, nr 10, s. 26–55.

⁹ Postanowienie TK z dnia 9 listopada 2009 r., S 7/09, OTK-A 2009, nr 10, poz. 154.

Stefański R.A., *Tymczasowe aresztowanie i związane z nim środki przymusu w nowym kodeksie postępowania karnego*, w: *Nowa kodyfikacja karna. Krótkie komentarze*, z. 6, Warszawa 1997.

Stefański R.A., *Zaskarżalność postanowień w przedmiocie środka zapobiegawczego*, w: A. Gaberle, S. Waltoś (red.), *Środki zaskarżenia w procesie karnym. Księga pamiątkowa ku czci prof. Zbigniewa Dody*, Kraków 2000, s. 455–478.

Bail within conditional detention on remand after the amendment of July 7, 2022

Abstract

The article discusses the changes entered into force by the amendment of 7th July 2022 to the Code of Criminal Procedure, regarding bail which may be used as part of conditional detention. The article presents this issue on several levels. The first is the form of submitting a declaration regarding the origin of the subject of bail. The second concerns the submission of a complaint against the prosecutor's decision to refuse to accept bail. The third is the possibility of submitting a complaint against the decision of the court of second instance issued as a result of a complaint against the introduction of the bail. In summary, the critical comments were presented in terms of the changes introduced.

Keywords: amendment of 7th July 2022, conditional detention, bail, declaration regarding the origin of the subject of bail, complaint against the decision of the appellate court regarding bail

CYTOWANIE

Świecki D., *Poręczenie majątkowe w ramach warunkowego tymczasowego aresztowania po nowelizacji z 7 lipca 2022 r.*, „Acta Iuris Stetinensis” 2025, nr 2 (53), 113–124, DOI: 10.18276/ais.2025.53-08.